

דוחין שכת ולא קרבנות תול, אבל במשלה בהם האור ונעשה של מזבח חובת הקטרתו הוא משום חיובו ודינו מזבח, ועל זה נאמר הקרא דכל מושבותיכם דמוקטרין משום חובת מזבח דוחין את השבת. וכן הסביר הגר"ת דברי התוס' בכתביו.

ולפי זה יוצא דכלא משלה האור דחובת ההקטרה הוא מטעם מצות הקטרת קרבן שייך גם כן העצים שהם מכשירי קרבן לקרבן וכיון שהקרבן הוא עוד מלפני גיסן מתרומה הישנה גם העצים הם מתרומה הישנה, אבל אחרי שמשלה האור ברובא שנפקע כבר דין ההקטרה של הקרבן רק נשאר דין לחמה של מזבח ומטעם מצות מזבח הוא דין ההקטרה ואין זה שייך להקרבן, וכיון שלילה שייך לניסן יש חובת עצים מתרומה חדשה ודוק בכל זה.

בענין שעיר המשתלח

הנה בחורת כהנים פרשה אחרי מות פרק ז' "והיתה לכם" ולא לאחרים, "לחוקת עולם" לבית עולמים. ופירש הר"ש משאנן ז"ל לבית המקדש שהקרבנות קריבין שם לאפוקי בבמה שאין להקריב ע"כ, מבואר מדברי הר"ש משאנן דס"ל בכוונת הת"כ דאין קרבנות יוה"כ אפילו בנוב וגבעון, דאי בבמה קטנה א"צ קרא למעט דבלאו הכי אין ציבור מקריבין בבמה קטנה כמבואר בזכחים דף קי"ז, ובתוס' שם ד"ה ר"ש כתבו דלר"ש דס"ל דגם בציבור אין מקריבין אלא בבמה גדולה אלא עולות דאיכא כיוצא בהן כנדבה לא קרבו לציבור ביוה"כ לא פרים ולא עולות שעירים כ"א דומיא דתמידין ע"כ. מוכח מדבריהם דלרבנן דציבור מקריבין כל הקרבנות וגם חטאות בכמת ציבור, גם פרים ושעירין של יוה"כ מקריבין בכמת ציבור של נו"ג. וזה שלא כדעת הר"ש משאנן דקרבנות של יוה"כ אין קריבין בכמת ציבור.

והנה על דברי הר"ש משאנן קשה דברי הגמ' ביומא דף ס"ז ובתורת כהנים פרשת אחרי מות, "המדברה" לרבות נוב וגבעון שילה ובית עולמים. מבואר דמצות שילוח של שעיר המשתלח היה נוהג גם בנוב וגבעון, והרי שני שעירין מעכבין זה את זה כמבואר כמשנה מנחות פרק הקומץ רבה דף כ"ז, ואין אפשר להיות דלא היה נוהג שעיר הפנימי בנוב וגבעון. וראיתי באחרונים מזה העירו על הר"ש.

ובפנים יפות פרשה אחרי מות על הקרא דוהיתה לכם לחוקת עולם וכו' הביא דברי הת"כ "לחקת עולם" לבית עולמים, וכתב דנראה לו דאתא למעט בהיות המזבח בנוב וגבעון, ולא מבעיא לרב אדא בר אבהו זכחים קי"ז דלא הקריבו בבמה גדולה רק עולות שהיחיד מביא בבמה קטנה ופירש

רש"י כגון שעירי רגלים של ציבור לא הקריבו וכ"ש שעיר הנעשה בפנים ושעיר הנעשה בחוץ, ואפילו לרבנן נראה דכיון דלא היה שם ארון ולא אבן שתייה לא היה שם בית קודש הקדשים, ע"כ תוכן דבריו. וגם על דבריו קשה מיומא דף ס"ז.

ונראה לי לומר בזה דבר חדש דהנה בספר תפארת ירושלים כתב לחדש דמה דאמרינן דשני שעירים מעכבים זה את זה הוא רק דאינו יכול להקריב בפנים זולת ההגולה דמעכבת, אבל שעיר המשתלח מחויב לשלחו אפילו דלית ליה אלא חוד, וכתב בשם ספר "מעין החכמה" דכן מוכח מתוס' יומא דף מ"ו עיי"ש.

ונראה בכיאר הדברים על פי מה ששמעתי מדברי הגר"ח שכתב להסתפק בדין שעיר המשתלח אם יש לו דין קרבן או לא כיון שאינו נעשה בו שום עבודה בפנים רק מצוה שילוח יש עליו, והנה בהרמב"ם פרק י"ח ממעשה הקרבנות הל' י"א כתב: שני שעירי יוה"כ ששחטן בחוץ אם עד שלא התודה עליהן חייב הואיל וראויין לבא לפני ה' לוידי. ויש שהיו סבורין לומר בטעם הרמב"ם דהוא על פי המבואר פרק שני שעירין: ומותר הקרבנות חובה בא לשנה הבא, ומבואר שם דאין הגורל קובעת משנה לחברתא והשעיר שנעשה עכשיו לשלוח יכול להגריל עליו מחדש לשנה הבאה ויהיה ראוי לשעיר הפנימי, ורק משום גזירה לא עבדינן הכי, ולהכי חייבין עליו בחוץ כיון דיכול עוד להיות ראוי לשעיר פנים, אמנם אי אפשר לפרש כן ברמב"ם דהרי כתב הטעם דראוי לוידי וע"כ דדין קרבן הוא.

והנה הקשו על הרמב"ם מהא דיומא: משהגריל חייבין על של שם ופטור על של עזאזל הרי דמשום וידוי אינו מתחייב? ונראה לומר בזה דהגמ' זבחים אזיל אליבא דר"ש דוידי מעכב ואם כן יש בו עבודה בגופו ושפיר יש לחייבו משום זה בחוץ כיון דעוד ראוי לוידי, אבל הסוגיא דיומא אזיל למ"ד וידוי אינו מעכב, ואף שצריך להיות חי עד שעת מתן דמים של חבירו אבל זה אינו אלא עיכוב של פנימי אבל בו עצמו אין שום עבודה ומעשה בגופו וע"כ משהגריל פטור על של עזאזל. אמנם לאחר וידוי נ"ל דכבר פקע מיניה שם קרבן, ואם היה אפשר לומר דלא פקע מיניה דין קרבן שחל עליו, והא דפטור בחוץ הוא רק משום דאינו ראוי לפתח אהל מועד כדחזינן דכילל לה המשנה בהדי פרת חטאת דודאי הוא קרבן ורק משום דלא ראוי לפתח אהל מועד, אמנם מיומא דף ס"ו: "איש" להכשיר זר לשילוח. ופריך הגמ' פשיטא מהו דתימא כפרה כתיב ביה קמ"ל, והיינו דהוי אמינא דלא פקע מיניה שם קרבן שכבר חל עליו אף לאחר וידוי, קמ"ל דאח"כ פקע מיניה שם קרבן ואין בו אלא מצות שילוח ודחיה לצוק, ודין דירד אחריו וימיתיהו, ואף דהוא ודאי מתובת היום כדחזינן דדוחה שבת כמבואר שם דחלה מרכיבו

על כתיפו וגם צריך לעשותם כיוה"כ עצמו אבל אינו אלא דין מצוה ולא קרבן ע"כ דברי הגר"ח ז"ל.

והנה לפי דברי הגר"ח יוצא שיש שני ענינים בשיעיר המשתלח דין קרבן עד אחר הוידי ודין מצות שילוח, דלאחר הוידי כבר נפקע דין קרבן ונשאר רק מצות שילוח.

ולפי זה יש לחקור בהא דאמרינן שני שעירים מעכבין זה את זה, דיש לומר שזה בדין קרבן שיש בשיעיר המשתלח בזה מעכבים שניהם זה את זה דכתיב בהם "חוקה" אבל בדין מצות שילוח שיש בו שאין זה שייך לקרבן אלא למצות היום שזה מכפר עם יוהכ"פ, ומחויב לשלחו אפילו לית ליה אלא קרבן אחד ואין זה מעכב אם אין לו שיעיר הפנימי, כללא של דבר שני שעירין מעכבין זה את זה דוקא בדין קרבן שיש בו ולא בדין מצות שילוח.

וממילא ניחא מה שקשה על שיטת הר"ש בת"כ מהא דמריבין בגמ' דף ט"ז מ"המדברה" דבנוב וגבעון נוהג שיעיר המשתלח אף שלא היה שיעיר הפנימי, דדין קרבן שיש בשיעיר המשתלח פירוש דין וידי שזה עבודה בגופו מטעם קרבן, או עד הגרלה למ"ד דאין וידי מעכבת, אינו נוהג בנוב וגבעון, אבל מצות שילוח שיש לנו לחובת כפרת היום שאין זה שייך לדיני קרבן, בזה נוהג גם כן בנוב וגבעון ודוק.

וכן מפורש בתוס' יומא דף י"ג ע"א ד"ה דעבד, שכתבו שם ששיעיר המשתלח מכפר כל היום אפילו לאחר שילוח ואע"ג שאין קרבנות מכפרין על עבירות של אחר כך אפילו בו ביום שאני שיעיר המשתלח דכתיב ביה "כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם" משמע דכל היום מכפר ע"כ. מוכח מכאן ששיעיר המשתלח לא תלוי בדיני קרבן אלא שזה לחובת היום למצות שילוח והוא מכפר עם עיצומו של יום, ולפיכך מכפר אפילו בחטא שאירע אח"כ ודוק בכל זה.

ובזה היה אפשר לתרץ קושיית המשנה למלך על הרמב"ם בהל' עבודת יוה"כ שכתב דלפיכך פוסל טריפה בשיעיר המשתלח משום דכתיב "יעמוד חי", והקשה עליו דהא בגמ' אמרינן הטעם דאין הגורל קובע לעזאזל אלא בדבר הראוי לשם? ותירץ דקמ"ל דאפילו אחר הגרלה שנקבע לעזאזל ג"כ טריפה פוסלת בו. ולפי דברינו אפשר לתרץ דכיון דיש דין בשיעיר המשתלח שזה מדין מצות שילוח ואין זה שייך לדיני הקרבן ובמקום שאין שיעיר הפנימי יש עלינו מצות שילוח לא מטעם קרבן, ואם כן משכחת ליה דין שיעיר המשתלח בלי הגרלה לגמרי ובלא דין קרבן רק מטעם מצות שילוח, ועל זה צריכים החידוש דיעמוד חי דאפילו בשיעיר המשתלח בלא דין קרבן דליכא משום שאין הגורל קובע וכו', פוסל בו טריפה מטעם דיעמוד חי. וצ"ע בזה.